لایەنی کوردایەتی لە شیعرەکانی "عەبدوڵڵا پەشێو"دا

هەڵۆ بەرزنجەیی

{ ئێمە ئیمڕۆش لە شیعرەکانی خانی و حاجی قادر دەگەێین و شیعرەکانییان بە پێناسەی خۆمان دادەنێین . ئەمەش مانای ئەوە نییە کە ئەم دوو زاتە تەنیا پێشبینی گەورەیان کردووە ، بەڵکو لەبەر ئەوەشە کە کورد خۆشی هێندە نەگۆڕاوە . ئێمەی کورد هێشتا کوردەکەی سەدەی شانزەیەم و .....} لەمێژووی ئەدەبی کوردیدا ، گەلێ شیعرمان بەرچاو دەکەوێت کە هەڵوێستن و بەرانبەر بە بەسەرهاتەکانی سەردەم ، پاشان بوونەتە مێژوو . زۆر لە شیعرەکانی " خانی،حاجی ، بەردەشانی،بێکەس،حەمدی،ئەحمەد موختار بەگی جاف،شێخ رەزا و... دەکەونە ئەم چوارچێوەیەوە . هەڵوێستی ئەو شاعیرانە بە گشتی بریتی بووە لەبەربەرەکانی و بە گژداچوونەوەی دەسەڵاتی ناڕەوا و زەبر و زەنگی داگیرکەران و ستەمکارانی خۆیی.

خانی و کۆیی باسی دڕندەیی داگیرکەران دەکەن . دەست لەسەر زامەکان دادەنێن . نەتەوە رێنوێی دەکەن . حەمدی رەخنە لە دەسەڵاتی کوردی دەگرێت و داوای دادپەروەری و خزمەتگوزاری زیاتری لێدەکات ! . هێمن و هەژار ستایشی پێشەوا شەهید قازی محەمەد دەکەن. هەژار و چەندین شاعیری دیکەمان شیعر بۆ بارزانی نەمر دەڵێن...

بەسەرکردنەوەی ئەم لایەنەی ئەدەبی کوردی کە رەنگدانەوەی بارودۆخی کوردستان خۆیەتی ، لە چۆنیەتی و سروشت و پایەی دەسەڵاتدارە سیاسییەکانمان حاڵی دەکات . کەواتە لە مێژە کورد ئاگای لەو راستییە هەیە و ئەدەبی وەک چەکێکی بە بڕشت دژی هەر دوو جۆرە زوڵم و ناهەقی بەکارهێناوە.

لای نەتەوەی بندەست ئەدەب سەنگی خۆی هەیە و هەمیشە هێزێکی کاریگەر و وروژێنەر و گردەبری مەسەلەکان بووە و دەبێت . هەمزەتۆف ووتەنی " گەلی بچووک پێویستی بە خەنجەری تیژ هەیە ".

لێرەدا ئاشکرا بوو هەرکەسێ مێژووی کورد بخوێنێتەوە و شارەزای ژیان و ئەدەبی بێت ، چاوی بە شیعرەکانی ئەو دوو زاتە ناوبراوە خانی و حاجی بکەوێت ؛، راستەوخۆ شارەزای نەخۆشی و دەرد و رەچەتەی رێگاچارەکانی دۆزی کورد دەبێت. لە

هۆیەکانی نسکۆهێنان و نهێنییەکانی چرچولۆچی سیمای شێوێندراومان تێدەگات. لە ئەنجامیش دا زوو یان درەنگ سۆمایی چاو و هزر و بیری بەدەوری تەوەری دوو ووشەدا پێچ دەخوات ، کە لە مانادا لێک نزیکن، ئەوانیش (ناتەبایی و خۆخۆرین).

کەم نەتەوە هەیە وەک کورد... مێژووی لەسەر زەمینەی "ناتەبایی و خۆخۆری " پێکهاتبێ و نوسرابیتەوە. هیچ نەتەوەیەکیش هێندەی کورد چارەنووسی ئێستا و داهاتووی بە بوونی " تەبایی و یەکگرتن و یەکترویستن"ەوە گرێیەند نەبووە.

(یەک،نە،گرتن) ووشەیەکە لە فەرهەنگدا بەڵام ئەم ووشەیە لە مەیدانی سیاسەتدا دەتوانێت ببێتە بڕیاردەری چارەنووسی ملیۆنان کەس و مێژووی شانازی و سەروەری بگۆڕێ بە سەرسمدان و کۆیلەیی.

مامۆستا پەشێو... گەلێ لە مێژە لەو مێژووە ناهەموار و نالەبارەمان گەیشتووە و لێی ئاگادارە ، بۆیە هەر لە دەستپێکەوە داخوازییەکی مسۆگەر و بێ چەند و چوونمان لێدەکات و دەڵێ :

ئەوەی کورد بێ ، نەوەی نوێ بێ

دەبێ تێشووی

رێی یەکێتی کوردی پێ بێ ...

ئێمەی کورد... ٢٦٠٠ ساڵ زیاترە دەسەڵاتی سیاسیمان لەدەستداوە . بوون و مێژوو، خاک و زمانمان کەوتۆتە تاریکستانی گومان و لەبیرچوونەوەوە . کاروانی بەرەو پێشچوونی گەلان هەر دەڕوات و ئێمەش لەسەدەی نوێی پڕ لە گۆڕان و گەشەسەندن و هیوا پاشکۆیەکی ئەو کاروانەین . لەدەرەوەی بازنەی رووداوەکانداین و لە پشت پەردەوە ، بێویستی خۆمان بەرنامە و پلانی گەمە بە چارەنووسمان نەخش دەکرێت .

هەتا هەنووکە ئێمەی ٤٠ ملێون کورد نەمانتوانیوە لە دەوری واتای رووت و سادە، بەڵام چارەنووسساز و بەهێزی ووشەی (یەکگرتن) دا خڕببینەوە. کە تاکە قەڵغانی خۆپاراستنمانە لە مەرگەسات و دۆڕانی بێ چەندوچوونی و لەناوچوونی مسۆگەر.!

گەلێ پرسیاری بەگرێ و گۆڵ لە مێژوومان دا بەرچاو دەکەون. بێ خۆ گلانە ئەو باسانەوە دەمانەوێ ئەو بەسەرهات و پرسیارە مێژوویی و سیاسییانەی هەتا ئێستا کاریگەرییان ماوە و بێوەرام ماونەتەوە روو بە رووی گشت لایەک بکەینەوە .

یەکێ لەو دەنگ و هەڵوێستانە بەسەر بکەینەوە کە فەلسەفە و پەیامی < خانی و حاجی> یان لەسەرە. بەڵام بە گیان و چەک و ئەقڵییەت و هیوایەکی هاوچەرخی موتووربەکراو بە پەندەکانی مێژوو و ئەزموونی رووداوەکانی سەردەم . رۆڵەیەکی رۆژگاری سەخت و خەمخۆر و جگەرسۆزێکی راستەقینەی لەخۆبووردووی بوێر و خۆلەبیرکردووی جەستە و هەناو پڕ لە ئازار و ژان و هیوای کورد. گەرەکمانە لەم باسەدا لە رێگای شیعرەکانی مامۆستا (عەبدوڵڵا پەشێو)ەوە رووداو و کارەسات و بەسەرهاتەکانی سەردەم بپێوین و لەم باسەدا بە چاوێکی روون و هەوڵێکی بابەتییانە ، داوە تیشکێ بخەینە سەر دیاردە و هۆکار و ئەنجامەکان. بە ئامانجی سوود وەرگرتن و رێگەبڕین لە چەند بارەبوونەوەی هەڵەکان و تێگەیشتن لە راستی و هەڵبژاردنی راستەڕێی سەرفرازی و سەلماندنی راستییە بەڵگەنەویستەکان . کۆبوونەوە لەدەوری دۆزی پیرۆزی ئازادی و دەوڵەتێکی سەربەخۆ.

ووتمان لوولەی چەکی شیعری کوردی لە باری مێژووییەوە ئاڕاستەی دوو دەسەڵاتی دژ بە کورد " بێگانە و خۆیی " کراوە. دژی دەسەڵاتی یەکەم نموونەمان زۆرە و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی و سیاسی لەسەر کراوە. بەکورتی ئاوڕی لێدراوەتەوە و بەرانبەر بە دەسەڵاتی دووەمیان ئەگەرچی دەسەڵاتی کوردی لە مێژووی نزیکدا کورت و کەم بووە ، لەگەڵ ئەوەشدا ئاشنایەتیمان لەگەڵ ئەو جۆرە دژایەتی و بەربەرەکانییەدا هەیە. باوەڕم وایە هەقی پێویست و دروست بە هیچ یەکێکیان نەدراوە. ئەمەش باسێکی سەربەخۆی دەوێت .

ئێمە ئەوەندەی بکرێت لەبەر رۆشنایی کوردایەتیدا بە دیاردەی دووەمیانەوە خەریک دەبین و تاووتوێی دەکەین. ئەمڕۆ بمانەوێ و نەمانەوێ شەڕی براکوژی ، ناتەبایی و خۆخۆری بەشی زۆری ئاخاوتن و پەیوەندییە کۆمەڵایەتی و کاتی جەماوەری گەلەکەمانی داگیرکردووە . دۆزە رەوا و پیرۆزەکەشمان دووچاری دەردی کوشندە بووە و مەرگەساتێکە مێژوو قەت شتی وای بە خۆیەوە نەدیوە.!

ئا لەم رۆژگارە پڕ لە کارەساتە دڵتەزێنەدا بەرانبەر بە کوشتار و کاولکاری کورد و کوردستان ، نەبوونی ناسنامەی نەتەوەیی و فەلسەفەی خەباتێکی دیار و روون ، فزە و نووزەی ناڕەزایی کەسمان بەرگوێ ناکەوێت . هەست بە بوونی هێزێک و سەنگەرێک ناکەین وەرامی پرسیارەکانی پێبێت !؟...

دەمەڕاش و قەڵەمشکاو و بەزیوەکانی کورد "تاک و تەرایان" لێدەرچێت ،یەکپارچە بەرژەوەندی کەسی و لاوازی ناکوردانە بڕیاری هەڵبژاردنی سەنگەری تاوانەکانیان پێدەدات . رێگا و چۆنیەتی و چەندایەتی بیرکردنەوە و هەڵسووکەوتیان بۆ دەستنیشان دەکات.

>> لێرەدا قسەمان لەسەر رۆشنبیر نییە ، چونکە رۆشنبیر جارێ لە پڕدانی مێژوودایە و ژمارەی رۆشنبیران لەناو خوێندەواران دا لە پەنجەکانی دەست تێپەڕ ناکات>>. ئیدی هیچ بەهایەکی نەتەوەیی،رەوشتی،ئەدەبی و هەتا کولتووری و شارستانی حسابی بۆ ناکرێت.هەموویان شێوێندراون و پشتگوێ خراون.

پێدەچێت سەردەمی خۆی چەندمان بایەخ بە شیعر و داواکانی <خانی و حاجی> داوە ، هەنووکەش هەرهێندە بایەخ بەو کارەساتە جەرگبڕانە دەدەین کە بەسەرماندا تێدەپەڕن و خێراش لە بیرمان دەچنەوە. ئەوەندەی لەبەرچاو بێت جگە لەچەند زایەڵەیەکی کزۆڵەی سەر بە حیزبەکان ، هیچ هەوڵێکی بەپەرۆشانە نەدراوە دژ یاخهود رێگر بە لێکترازانی جەستەی کورد.هێزێک یاخود دەنگێکی راستەقینەی ئۆپۆزیسیۆن و خەمخۆرانەی ئەدیب و کەسایەتییە دیارەکانی کوردیش ساز نەبووە ،کەبتوانێت ئەو تەڵە و فاقانە نتەقێنێتەوە. تا پێوە نەبن و نەکەونە تای ئەرازووی تاوان و گەمە سیاسییەکانەوە. گەر ئاورێک لە رابردوو بدەینەوە خەرمانی بە بەرەکەت و سەنگەری بە روومەت و چەکی کاریگەر و هەڵوێستی شۆڕشگێڕانە و هەستی کوردایەتی و خۆشەویستی بێگەردی کورد و کوردستانی تێدا دەبینینەوە.

کاتێ بەرداشی کوردکوژی جەستەمان دەهاڕێ ،تاکە دەنگ و هەڵوێستی خۆنەویستانەی دژ کە هەموو کوردستان بیستوویەتی هاواری شیعری ئاگراوی هەڵقوڵاو لە هەست و هۆش و مۆخی مامۆستا < عەبدوڵڵا پەشێو> ە. پەشێو دەخوازێ بە شیعر ئەو لاپەڕە رەشانەی مێژووی نەتەوەکەمان بۆ بخوێنێتەوە. ئەمەش بۆ خۆی ئەرک و ئامانەتێکی سەرشانی شاعیرە بۆ ئەوەی داهاتوو لە مێژووی ئێستامان ئاگادار بن. نەبا ئەڵقە لاوازەکانی تێشکان جارێکی دیکە لای نەوەی داهاتوومان قووتببنەوە. نەشارەزایانە بیانکەنە سروود و گۆرانی بەزم و هەرایان لەسەر ساز بێت و وەک سەدان لاپەڕەی دیکەی مێژوومان بە خۆڕایی ببنە جێی وتووویژو تفەنگ بە تاریکییەوە نان و هەڵچنینی تەلار و هیوا لەسەر بناغەی قرچۆک و بەتاڵ .!

ئەوەی هەتا ئێستا لەبەردەستە و پارێزراوە تەنیا بەیان و بڵاوکراوەی ئەو حیزبانەن کە هەر خۆیان رۆڵی سەرەکییان بینیوە لەسەر شانۆی تراژیدیاکانی نەتەوە. بەداخەوە مێژووی دروستی سەرهەڵدان و هەرەسەکانمان لەباتی ئەوەی لە دەیان و سەدان لێکۆڵینەوە و رۆمان و کاری دیکەی زانستیدا رەنگبداتەوە. دەبینین لێرە و لەوێ هەر لە شیعردا خۆی هەڵدەخات . خۆڕایی نییە ووتراوە << شاعیر راستگۆترین مێژوونووسە . <<

لەم بوارەدا پەشێو پەیامبەرە " پێمان رادەگەیەنێت" میدیا پەیڤە و مینبەرە جەماوەر وەرگرە. گەرەکە چەندوچوون لەگەڵ پەیامەکەدا کوردانە بکات و هەوڵی دۆزینەوەی بوون و بەرژەوەندییەکانی بدات و بێتە پاڵپشتی پەیامەکە و داکۆکی رەوای لێبکات !؟.

مەخابن جەماوەری کورد لەبەر هەر شتێ بێت !!؟؟ فیکە و بەرژەوەندی خۆی لێگۆڕاوە.

پەشێوی شاعیر ... سەوداسەرێکی ڕاستەقینەیە و شیعرەکانی تاجی شانازیی ئەدەبی شۆڕشگێری ڕەسەنن و بە گیانی کوردایەتی گڕ و کڵپە دەسەنن و مەحاڵە دابمرکێتەوە. بەرژەوەندی باڵای نەتەوە ، بابەت ، شەقڵ،هزر،هەوێن و کەرەسەی هەمیشە ئامادەکراو و لەبیرنەکراوی شیعرەکانین. وا زیاتر لە ٣٠ ساڵە زۆر هەناسەدرێژانە و سەرسەختانە سەرباری هەزاران دەردی سەری و ناهەمواری ڕۆژگار ، نە لۆژیکی چەوت و فشاری ناحەزانی ناوخۆ و نە سەرەنێزەی دەرویشانی زڕە ئایدۆلۆژیا و نە خوێنڕێژی و چەپەڵی داگیرکەران و ... هیچیان نەیانتوانیوە لە توڕەیی کەمکەنەوە،یان نائومێدی بکەن. بەڵکو تەواو بە پێچەوانەوە هەمیشە و بێوچان بەربەرەکانی داگیرکەرانی کردووە و بە چرای گەرچەکەوە و بە ڕۆژی ڕووناک لە سۆراغی زەردەشتی ڕزگارکەردا بووە.

ئەم توخم و خەسڵەتەش بەڵگەی ئەوەمان دەداتیت کە پەشێو هەرگیز لە ئاوات و ئامانجی دۆزەکەی دانەبڕاوە. وەک < هەست و هۆش و سۆز> و ئەو دەمانەیشی لە وڵات دوور بووە ، وڵاتی گوێزاوەتەوە بۆ نێو هەواری دڵی ، بۆ نێو ژووری غەرینییەکەی .!!

حاجی دەفەرمووێ :

قوڕی کوێ کەم بەســـــــەرما لە گوربەت

خــــەوم نایە لە داخی موڵک و میللەت

ئەگەر وەک من خەبەردار بی لە دەوڵەت

لە حەیفان خۆت دەخنکێنی بەبێ پەت

پەشێو... بۆ یەک ئامانج دەژی و شیعر دەڵێ . هیچ بیانوویەک باوەڕی پێ لەق نەکردووە و هیچ باهۆزێک نایچەمێنێتەوە و هیچ هێزێک دەستەمۆی ناکات. لە هەبوون ـ کینونە ـ ی کورد و هاتنەدی داوا ڕەواکانی بەولاوە لە هەموو شتی دیکە بێبەری و بێمنەتە و دەڵێ { ئەوەی بۆ میللەتی خۆی نەژی بە پوولێ }. بەڵێ هەموو لەزەت و مانا و قورساییەکی ژیان لە خۆشەویستی و بەختەوەری نەتەوەکەیدا دەبینیتەوە. ئەمەش سەنگەر و پێناسەی پەشێوە . ئەرکی سەرشانێتی بێ دوودڵی پارێزگاری لێبکات و بەگژ هەموو دەسەڵات و هەوڵ و پلانێکی دژ بەو سەنگەرە بوەستێتەوە. پەشێو بێباک و بێپەروایە لە داکۆکیکردن لە کوردایەتی . گەرەکی نییە ئەکتەرێکی پشت پەردە و

دەمامک لە روو بێت. لەو داکۆکیکردنەشدا سۆزێکی تایبەتی تێکەڵ بە هونەری شیعرەکانی دەکات ، کە بەلای (دی کونیسی)یەوە ئەدەبی هێزداری ناوە.

مامۆستا عەزیز گەردی لە کتێبی ئەدەب و رەخنەدا لەم رووەوە دەڵێ " سۆز و کڵپە گڕێکە ئەکەوێتە دڵ و رایئەچڵەکێنێ ، یاخود سەرچاوەیەکی روونە و لە پەڕەکانی دڵەوە هەڵئەقوڵێ. ئەم سۆزەش وا ئەبێ کە ئامانج و هەوڵی بۆ بدرێ هەر وەکو ئەشبێ رێگا بێ و بۆ راگەیاندن بێ بیرێک بە هۆی بزواندنێکی راچەنینانەی دەروونییەوە ."

پەشێو ... لە کەسایەتی بەهێزی خۆیەوە هەنگاو دەنێ و لە چەقی بازنەی دۆزەکەیەوە تیرە بۆ سەر رووبەری رووداوەکان رادەکێشێ و دێتە مەیدانی فراوانی کێشە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان . بەچاوی خۆی کێشە و گۆڕانە هەمە جۆرەکان دەبینێ و ئەقڵی خۆی دەخاتە کار و بیریان لێدەکاتەوە. ئەوجا سووتان و توانەوەی مۆمئاسای لا دەبێتە شیعر .

پەشێو... نە رۆبۆتە بە دوگمە هەڵسوڕێ و نە کۆمبارسە بەخۆڕایی و کوێرانە بەیعەت بۆ کەس بکات . نە هەرزەیە تا عەودالی شێرەبەفرینە و هەڵوێستی دومەڵئاسا و کانییە بەهارە بێت . بۆیە دەبینین لەم هەلومەرجەدا هەر ووتن لای پەشێو ئامانج و هیوا و هونەر نییە ، بەڵکو راگەیاندنی پەیامی کوردانە و خیتابی ئەقڵ هەژێن و نواندنی هەڵوێستی خزمەتگوزارانەی کۆمەڵایەتیش گەرەکن . ئا لەم سۆنگەیەوە پەشێو بۆتە رۆڵەیەکی سەردەمەکەیی و بلیمەتێکی داهێنەر و رێچکەشکێن و چاونەترسی سەر شانۆی شیعر و ئەدەبی کوردی هاوچەرخ .

ئەو وانەکانە !

سبەینان بازی دەسندەخۆری

نەوەی حەجاجن.

نیوەڕۆیانیش ـ

چاوساغی ئۆردووی

دمدم شکێنن !

عەسران ـ تاژیلەی ،

چوارپەل بەخەنەی ،

عرووبەی شامن .

له حەرام سەرای ئالی عەسمانیش ،

شەوانە بەنۆرە هەتیو خەسێنن .

ئەم کۆمەڵە چەمک و زاراوە مانادار و قوڵانە هاوکێشەیەکی سیاسی ساز دەدەن. پەشێو لەوە گەیشتووە کەوا ئەو بابەتە سیاسی و کۆمەڵایەتییانە کە ئەرکی راستەوخۆی شیعر نین. بەلانی کەمەوە سروشتی ئەم بۆ ئەوە دروست نەبووە. شاعیر جیاوازی فڕینی پەپوولە و گرژبوونی دەماری شیعر بە جوانی هەست پێدەکات و لە ئەرک و مانای هەردووکیان بە ئاگایە و لەم رووەوە دەڵێ : { فۆڕمی شیعر وەکو باڵی مێشێ تەنکە ،قوڕقوشمی بابەتی کۆمەڵایەتی زۆر تەحەمول ناکات . من ئەو شتە چاک دەزانم لەگەڵ ئەوەشدا خۆمی لێدەدەم }.

راستییەکی بەڵگەنەویستە کەوا شیعری سیاسی و کۆمەڵایەتی بە گشتی خەسڵەت و سیمای ساکاریان هەیە و نزیکن لە ووتار و راگەیاندن،یاخود ئامۆژگاری و رێنوێنیکردن. ئەمەش بۆ ئەوەیە جەماوەری بەرفراوانی نەتەوە تێبگەن و لە هەلومەرجی پێویستدا کات و شوێنی لەباردا ببێتە هاندەری گیانی خەبات و شۆڕشگێڕی.

هەڵبەتە هیچ فەلسەفەلێدان و فەنتازی و هونەرێکی شیعری نییە ، بەلکو بانگاشەکردن و داکۆکییە لە بەرژەوەندی هەژاران و راستگۆیی و ئەمەکە. ئیدی بەرژەوەندی زیاتر لە ٤٠ ملیۆن کورد چ هونەر و تەکنیک و ئاوازێکی گەرەکە ؟!.. گرنگ هەڵوێست و راگەیاندن و تۆمارەکەیە. بۆ مرۆڤێکی برسی لەتێک نان لە چەردەیەک پارە گرنگترە.!

ئەمەریکاییەکان کاتێ باوەڕی خۆیان بەسەرەک کۆمار دەدەن و هەڵیدەبژێرن ، ووتەیەکی بەناوبانگیان هەیە دەڵێن :هەر قسەیەک سەرەک کۆمار بیکات کێش و قورسایی تەنێکە. دەی بۆ هەڵوێستێکی وا کوردانە چەند باس و پشتیوانی هەڵنەگرێت!؟

مامۆستا پەشێو... لەوەرامی ئەو دیاردەیەی شیعری خۆیدا دێتەگۆ و دەڵێت { ئەگەر باری ژیانی نەتەوەکەم گۆڕاو و ئەو شتانە بوون بە مێژوو ، یاخوا سەدجار ئەو شیعرانە دەمردن ! بلا بمرن }. دیارە ئەو شیعرانە تەنانەت گەر کەف و گڕیش بن هەر دەبنە مێژوویەکی نەمر !!. ئالێرەدا گرنگی بیر و دروشم و ئامانجی شیعر لای پەشێو دەردەکەوێت و دڵسۆزی بۆ نەتەوەکەی دەمەتەقێی بۆ کەس ناهێڵێتەوە. لەم رووەوە

دەڵێت {کەرامەتی من لەوەدایە کە کیانی نەتەوەییم هەبێت !؟ بەبێ ئەو کیانە کەرامەتی من پێشێلکراوە !! وە هەموو شتێکی خۆم تەرخان دەکەم بۆ ئەو مەبەستە، ئەمەش هەمان ئامانجی پیرۆزی حەزرەتی خانی و حاجی قادری کۆییە}.

شاعیر چاک لە دۆزەکەی حاڵی بووە ،بۆیە بڕیاری داوە بەگژ هەڕەشە و مەترسییەکاندا بچێتەوە.

خوایە بارم سوکتر کە ،
پشتم شکا ، دەرنابەم،
ئەوەی هەستی پێدەکەم،
بۆ بەندەیەک ، زۆرە زۆر
لە جەرگەی تاریکیدا،
گەردی راستی دەبینم
وەک بەفری بەر تیشکی خۆر.

وەکو پەڕەسیلکەیەک
تا بکرێ ، نزم دەفڕم
بەر لە باران ە تەرزە.
وەک هەسپێ ،لەسەر هەستم
ئارامم لێهەڵدەگرێ،
پێشبینی، بوومەلەرزە.

پەشێو... خاوەنی باوەڕی چەسپاو و نەگۆڕی خۆیەتی، دەزانێ بۆچی شیعر دەڵێ. ئەو چەکەی کە چەکێکی رەسەنە لە ساتەوەختی خۆیدا بەکاری دێنێ و لێی پەژیوان نییە. کاتێ رووداوەکانی وڵات دەبینێ و رەفتاری قەڵەم بەدەست و زارقەرەباڵغەکانی هەڵوێست لاواز و کوڕانی رۆژ دەبینێ و دەبیستێ، روو لەدەست و قەڵەمی خۆی دەکات و دەڵێ:

دەستم گووتیە پەنجەکانم

"با لەمەیدان بتان بڕن،

بەڵام هەرگیز نەتانکڕن "!

دەمیشم گووتیە زمانم !

"من بە درێژی تۆ دەخوڕم،

بئەنگێوە!

سەروبەر بکەیت ، دەتبڕم "!

دواتر کە دەگاتە دڵنیابوون لە بێوەیی پەنجە و دەم و زمانی دەڵێ:

سوپاس پەنجەکانم، سوپاس!

هەتا ئەمڕۆ،

چەنجار ئێوە چوونە ، مەیدان

درانە بەر شیر و تیران،

بریندار بوون،

گلانەخوار بەڵام بەدیل قەت نەگیران.

سوپاس کە تۆ هەر زمانی و

دەستت نەدا،کارێکی تر.

سوپاس کە تۆ هەر کلیلی سەری خۆمی و

نەچوویتە ناو زارێکی تر.

شاعیر ...چەشنی پڵنگێکی زامدار ،مرۆڤێکی ئازارچەشتووی مافخوراو ، چرکە بە چرکە لەگەڵ دۆزەکەیدا دەژی . تابلۆی هەرە گەورە و رەنگینی پێشانگای جیهانی

ئازار و ژان و ئەندێشەی نەتەوەکەیەتی. تێدەکۆشێ و دەیەوێ خۆشەویستی و خەندە و بەختەوەری و جوانپەرستی کەرەسەی رازاندنەوەی تابلۆی شیعر و هەوێنی ژیانی خۆی و باخچەی قەشەنگی ئەدەبی داهاتوو بێت. لە پێناوی ئەو بەها جاویدانییانەشدا ئامادەیە شیعر بکاتە زرێ و مەیدان لە ئەهریمەنان بخوازێ :

ئەمڕۆ رۆژی شیعر نییە،

بۆیە من بۆتان دێمەگۆ

بە زمانێکی سادە سادە،

پێتان دەڵێم ،

"ئەوەی کورد بێ و کورد بکوژێ

زۆڵە ، تەرەسە ، گەوادە "!

پەشێو... وەک شاعیرێکی راستگۆی بەجەرگی شۆڕشگێڕی کوردپەروەر بەگژ تاوانەکاندا چۆتەوە و دەچێتەوە. ململانێی دژوار لەگەڵ دیاردە زیانبەخش و نەزۆکەکان دەکات،بالۆرە و دەهۆڵی ناحەزایەتی و دوژمنکاری ناوخۆ کپ دەکات. بالۆرە و دەهۆڵی ناحەزایەتی و دوژمنکاری ناوخۆ کپ دەکات. رووی بازرگانانی بازاڕی براکوژی رەش دەکات.زەنگی هوشیاربوونەوە لێدەدات و تۆوی باوەڕ دەچێنێت و هیوای سەرکەوتن بڵاودەکاتەوە و هیوای سەرکەوتن بڵاودەکاتەوە. داوای گۆڕان دەکات و باوەڕی بە سەرکەوتن هەیە .

بەسە ! کۆتایی بە سەدەکانی ناوەڕاست دێنم !

کرمیان تێکەوت، داڕزان ، زەردبوون،

وەکو کفنی بەر هزری بێبەرم،

بەسە! من جاڕی چاخی نوێ دەدەم،

هەسپە قەڵەمم، شەیپوورە سەرم !

بوێری و ئازایەتی یەکێکە لە خەسڵەتە هەرە دیارەکانی شیعری مامۆستا پەشێو. ئەم هۆکارەش بێپەروای کردووە،راستییەکان بە زمانی نەتەوە، بڵێت و زەنگی کاروانی شیعر لێبدات.هەر بۆیەش گەلێجار واز لە جوانکاری و وێنەی هونەری رازاندنەوەی دێنێت.

شیعری پەشێو... تۆماری واقعێکی پڕ ژان و سوێی تێشکانی مێژوو و ستەمکاری داگیرکەر و زەلیلی کورد و تاوانی پوازی ناوخۆ و سیاسەتی ئیفلیجبووی کوردییە.دوور لە دیاردەی مێشکگوشین و سواڵی نێو فەرهەنگەکان و گەڕان بە دووی بەرهەمی بێتام و خاتری خاتراندا،شیعری بۆ دێتە ژوان . راستەوخۆ بێ ئارایشت و پەنابردنە بەر (رموزات و سەمای قەرەقوزانە) گوزارشت لە شتەکان دەکات .

لە رووخساری شیعر گەڕێن، خەمخواری کورد تا کرێت و ناشرین بێ،روخساری کورد منداڵ و شێت راستگۆن !منیش منداڵێکی سەرسپیم و سەرشێتێکی لاساری کورد

زارم شیعری پێدا نایەت !

لە حەژمەتی ورگ و قەڵەم چاوشۆڕانی دەربارەی کورد وەک کاولی ! چەقەنەیان هەدا نادا بۆ گەمبۆڵ و جەللادانی قۆچداری کورد

لێرەدا ووتەیەکی ڤۆلتێرمان دیتەوە یاد کە دەڵێ<< با چ تاجم لەسەر نەبێ ،خۆ پێنووسێکی پاک و پیرۆزم بەدەستەوەیە کە لە هیچ دەسەڵاتێک ناترسێت>>. رەخنەی پەشێو، لە پاڵ دەسەڵاتێکی سیاسی دیاریکراودا نییە،کە بۆ ئامانجێکی سیاسی کورتبینانە دژی دەسەڵاتێکی دیکە تەرخان کرابێ. واتە بۆ جێگۆڕکێی دەسەڵاتی سیاسی هەوڵ نادات. بانگاشەی ئایدۆلۆژییەکی حیزبی ناکات، بەڵکو وەک خاوەنی گەورەترین سەرمایەی ماکی و مینۆکی لە خۆشەویستی بست بە بستی خاکی کوردستان و تاکەتاکەی کوردە. لە قوڵایی و پانتایی هزرێکەوە لە مەسەلەکان دەڕوانێت کە خۆی بە سەربازی بەرژەوەندی باڵا پارێز و پەرۆشخۆری راستییەکان دادەنێ. بۆ ئەم ئامانجەش شاڕێی بێ غەلوغەشی کوردایەتی هەڵبژاردووە.

پەشێو... وەک چاودێرێکی رەخنەگر چۆتە بۆسەوە و رووداوەکان سەرنج دەدات. زرنگانە و لەدەموساتەوەختی خۆیدا دێتەگۆ. بە ئاگایە لەوەی رەخنەگر پێویستە لە نوسەر شارەزاتر بێت. بە هەمان شێوەش شاعیر دەبێت لە سیاسەتبازە بازرگان و بە زۆر سەپاوەکان باشتر لە دۆزەکەی حاڵییە. بۆیە سەرئەنجامی هاوکێشەکە لای پەشێو روونە و دەزانێ بەم نمایشتە هێڵنجاوەرە کورد بە کوێدا دەبرێ و بە چی دەگات ؟. شاعیر دەقێژێنێ :

ئەی قەڵەمە دەنووک سوورە ئاتەشییەکەم، ئەمان!پەنام هێنا بەرت، قیژەیەک،تەکانیک،گوڕێک!

با زەردەشتمان لەخەو رابێ،

ئەمانە چین لەسەر ملان!؟

سەری مرۆن!

یا ملیۆنان گۆی بەر قاشووی چەند سیخوڕێ

دەنگی پەشێو...دەنگی ویژدانی کوردە.ناوی پەشێو روبەری کوردستانە. پتر لە ٣٠ ساڵە باڵای شیعری بە هەورازی سەختی ئەدەبی کوردیدا هەڵدەگەڕێت و ماندوو نابێت و ناسرەوێت. پەشێو..دەنگێکی جیاوازە لە هەموو دەنگەکانی دیکە و خاوەنی تایبەتمەندێتی رەسەنی ناسراوی خۆیەتی و شاگردێکی چرا بە دەستی قوتابخانەی خانی و حاجییە.

وەک شاعیرێک لەگەڵ هەموو ئازار و ژانەکانی نەتەوەکەیدایە. مامۆستا هێمن بۆ گوزارشت لەم حاڵەتە دەڵێ:

خۆم دەســـــــــووتێنم هەتا بەزمی خەڵک رۆشن بکەم

کێ لە رێی خەڵکا وەکو ساعیر دەسووتێ شەم نەبێ

شاعیر بەسەرەتایەکی سەرکەوتوانەی بۆمبائاساوە هاتە مەیدانەوە و تا دێت گوڕ و تەکاندەدات بە سەرکەوتنەکانی وئیمڕۆش لە رووی چەندایەتی و چونایەتییەوە بێ ئاستەنگ لە هەڵکشاندایە بەرەو لوتکە.لە رووبەرووبونەوە لەگەڵ میللەتدا بێ منەت و دەست پانکردنەوە نازناوی شاعیری راستی پەرستی کوردایەتی بەدەست هێناوە.

پەشێو چاک لە گرێ کوێرە و پوازە ناوخۆییەکانی مێژوو و سیاسەتی کوردی حاڵی بووە.لەو تاوان و ناپاکییانەی بوونەتە هۆی ئەتککردن و بەلا رێدابردنی کوردایەتی بێدەنگ نابێت. بۆیە شیعرەکانی لەباری هزری و سیاسییەوە لە دەوری تەوەری پرسیارە حەساسەکانی " هەبوون،ناسنامەی نەتەوەیی،نیشتیمان،ئاڵا،دەوڵەت و دوارۆژێکی بەختیاردا بۆ نەتەوەکەی خول دەخۆن. لە بایەخ و کاریگەری بانگاشەکردن بۆ ئەمانە و مەترسی وونکردن و لە بیرچوونەوەیان بە ئاگایە، خۆی وتەنی { میللەت هەیە پێش ئەوەی ئاڵای نەتەوەیی هەڵکا سەد ساڵ پێش دەوڵەتی خۆی زانیویەتی کامە ئاڵایەتی!! کامە سروودی نیشتمانییەتی ! لە رووی دەروونییەوە ئامادە بووە بۆ سەربەخۆیی. ئێمە دەترسین بە خۆمان بڵێین نەتەوە، لە هەندێ شوێنان بە خاکی خۆمان بڵێین کوردستان }.

پەشێو...وەک شاعیرێکی چرا بە دەستی سەردەمەکەی خۆی ، گەواهێکی بە ئەمەکی رۆژگاری تاڵ و پڕ لە ژانی نەتەوەکەیەتی. لەگەڵ هاتنە دی بەشێ لە ئاواتە گەورەکەی و دواتر بەرەو زیندەبەچاڵکردنی راپەڕین و دەستکەوتەکانی بەهاری ۱۹۹۱ دەڵێ:

باڵندەیەک بووم، شەتەک و تەنیا،
باڵێکم کۆچ بوو ، باڵێک راپەڕین
نەمردم جارێک گەشتمە قۆناخ .
دوای هەزاران جار ، کەوتن و فڕین،
باڵێکم دا بەم، باڵێکم دا بەو
دوای سەفەری دوورم بردمییەوە خەو.

بەیانی هەڵسام،
دەست شەتەک دراو،
پێ شەتەک دراو،
نە یەک چنکە نان ، نە یەک چۆڕە ئاو، هەر بە زیندوویی ئاوەڕووتکراو،

چەمی ئومێدم بوو بە ئاوەڕۆ
ئاڵای شەکاوەم بوو بە دوو پەڕۆ.

بەدوای ئەم بارودۆخە پڕ مەترسی و لە گرێژنەبراوەدا،کە کوردی تێدایە. دوای شەڕی نەفرینی براکوژی،کوردکوژی و کوردستان کاولکردن ، کێ لە ئێمە دەتوانێ لەو راستییە مێژووییە نکۆڵی بکات، کە زایەلەی یەکەم دەنگی نارەزایی و تۆماری یەکەم هەڵوێست شیعری پەشێوە ، کە کتومت بە باڵای خەمە گەورەکەدابڕاوە.

دیارە واقعی تاڵی ئەمڕۆ پەشێوی هیوا بڕاو نەکردووە و دەستی پێ لە دۆز و ئامانجەکانی نەشتووە. وەلێ لە باری سەقەت و شێواو و رەفتاری ناپەسەندی سیاسەتی گەڕەلاوژێی کوردی بێسەروبەر سەری سوڕماوە!. هەرچەند بیری لێدەکاتەوە،ناتوانێ خۆی بخاتە سەر بارێ کە < کوشتن و بڕین > ی کورد پیرۆز بکات. وەیان تێکەڵ بەو گەمە و وازییانە بێت کە بە خوێن دەچن بەڕێوە. ناتوانێ خۆی لە ژێر سیبەری فەرهەنگی شەڕدا ببینێتەوە.

سەرباری هەموو ئەمانەش پەشێو.. هێشتا هەر باوەڕی گەشە و دەزانێ و کار دەکات بۆ کۆتایی هێنان بەم { نمایشتە هێڵنجاوەرە} . گەشبینانە بە ئاسۆی شیعردا هەڵدەگەڕی و هیواکانی دەگەشێنێتەوە. هەواڵی سبەینێی شادی جاڕ دەدات و مژدەی باوەڕی شۆڕشی نەوەی داهاتوو رادەگەێنێ و خەو بە ئایندەیەکی پڕ بەختەوەرییەوە دەبینێت. لەگەڵ ووتەکەی شیللەردا بۆ< خەونی لاوان دڵسۆز بن > خزمە.

لە زمان و سەر بێزارم،

دیسان چاوم لە ئێوەیە

زارۆیانی نەداری کورد !

سەرێکی دی بە ئەستۆمەوە بنووسێنن.

زمانێکی دی بخەنە ناو زاری کورد !

لە دایک بن ، هەتا ئێوە نێنە دنیا

خوێنی تازەی تێناگەڕێ دەماری کورد

پەشێو... بە دەنگێکی بڵندتر و هیوایەکی زۆر گەشترەوە،بانگەواز لە کچان و کوڕانی سبەینێی نەتەوەکەی دەکات و خۆی بە نزیکیان دادەنێ و جەخت لەسەر ئەو سۆزە دەکات کە پێشتر پێی دابوون.

من دەمەوێ

لەگەڵتان جەمێک بخۆم

من دڵنیام،

نانی ئێوە، تامی خوێن و زووخاو نادا

ئەوجا باسی گەشتوگوزاری خۆی بە دنیادا دەکات. دەزانێ بوون و چارەنووسی لەم ژینەدا بە دوو شتەوە بەند بووە.{ کەڵەکی سەر شەپۆل و لکێک داری بەردەم رەشەبا}.ئەودەمەی کە دەستنیشانی کردووە بچێتە لایان،هەموو داوا و هیوایەکی بەرجەستە دەکات لە :

ئەو رۆژەی دێم

پاسپۆرتێک ، بۆم ئامادە کەن!

زەرد بێ ، سوور بێ

شین بێ ، مۆر بێ

یاا رەشێکی وەک قەتران بێ.

لەم ژینەدا، بە حەسرەت بووم،

تەنیا رۆژێ!

پێناسێکی!!

زێدی خۆمم لە گیرفان بێ.

دیارە مەسەلەی نەتەوەیی بۆ نەتەوەیەکی داگیرکراو و ستەملێکراو ، مەسەلەیەکی جەوهەری بیروباوەڕ و لە بەرەی نەتەوەکەدان. هەر وەک ئەم دیاردەیە لە مێژووی زۆر لە گەلانی دنیادا بەرچاو دەکەوێ. زۆر لە شۆڕشە گەورەکانی دنیاش،زەمینەی دارشتنی بناخەیەکی شیاو و پتەو بۆ بیناکردنی تەلاری تێکۆشانی دروست شین کردووە، بوونەتە مایەی رسکانی ئەقڵ و هێزی خۆیی بۆ گۆڕدانەخۆ و پەروەردەکردن و چەکدارکردنی رۆڵەکانی نەتەوە و بەرزکردنەوەی ئاستی هوشیاری و تێگەیشتن لە بنەما و هۆ و هۆکارە < مێژوویی و ئابووری و سیاسی > یەکان و بیرکردنەوە لە پێناوی خۆناسین بۆ چارەسەرکردن و لەڕەگەوە هەڵکێشانی دەمار و دەردە کوشندەکان و دەستنیشاکردنی سەنگەرێکی دروست و مەحکەمی خەبات . بە چاوبڕینە ئاسۆی رزگاری و سەربەخۆیی، ئەم ئەرک و پێداویستییە هەرە سەرەتاییەی خەبات تەنیا لە هاوکێشەی سیاسی و ئەدەبی ئێمەدا نییە، یاخود زۆر بە کز و لاوازی بەرچاو دەکەوێت.

روون و ئاشكرایە، زیان و هەڵەی گەورەش لەوێوە سەرچاوەی گرتووە ، كە هەموو شت بە رەهەندەكانیشیانەوە كراونەتە پاشكۆی سیاسەتی چەواشەی ئەو سیاسەتبازانەی بە تاقیكردنەوە پووچەڵی و نابووتبوونیان سەلمێندراوە. بۆیە دەبینین لە پرۆسەی خەباتی نەتەوەیی و رزگاریدا ئەرك و رۆڵی شاعیر و ئەدیب و رۆشنبیر گەورە و ناسك و حەساس و پڕ لە بەرپرسیاریتییە. هەموو یەكێ لەوانە خۆڕاگری و توانای ئەو ئەرك و تاقیكردنەوەیان نییە.ناتوانن تاجی سەروەری بكەنە سەر خۆیان و بەرهەمەكانیان ، تا بە رەهایی ویژدانییان ئارام بگرێت. ببنە ئەستێرەی هەمیشە درەوشاوە.

هەر لە باوەڕبوونی بە هێزی مەزن و كاریگەری رۆشنبیرەوەیە، كاتێ پەشێوی شاعیر بۆ بەرەنگاربوونەوەی یەكێ لە گەورەترین كارەساتەكانی بەسەر كورد دا دێت. بۆدژ وەستانەوە بەرانبەر بە شەڕی گڵاو و تاوانباری براكوژی و كوردكوژی. لە بری باوەڕهێنان و باڵۆرەلێدان بۆ ستراتیژی كوردی دەستنێژ و دیلی دەستی داگیركەران، كە خۆی لەم وێنە شیعرییەدا دەبینێتەوە دەڵێ:

ئەوان هەردووك

دەمی تیژی یەك مقەستن!

بۆ برینی بەندی دڵی داخداری كورد

چاو لە بەغدا،قوون لە تاران، گوێچكە لە شام لە ئەنقەرەش قەمتەركران، كەوماری كورد

تا لە شوێنێكی دیكە هەقیقەتێكی دیكەمان لەمەڕ ناسنامە و فەلسەفەی سیاسەتمانەوە بۆ بەیان دەكات و دەڵێت:

كوچك رەشن،

بڵێ، هانێ

ئەمە ئاڵای سەرفرازی!

ئەوان كفنت بۆ هەڵدەكە،

بڵێ هانێ ،

ئەمە كەوسەری سەركەوتن!

ئەوان ژاری تێشكانی تێكەڵ دەكەن .

لە بری ئەم دروشمە ناوەندییانەی سیاسەتی كوردی پەشێو دەڵێ {پێویستە هێزێک بۆ تێشكاندنی میكانیزمی براكوژی كە لە لایەن داگیركەرانەوە دانراوە، پێک بێت، ئەوە ئەركی رۆشنبیری كوردە، نەک ....!؟!؟!؟!؟!؟!؟!؟!؟!؟!؟!؟!؟!؟.!

سەرنج و پەراوێزەكان:

ئەم نووسینە هەوێنەكەی دوو ووتاری دوو كۆڕی مامۆستا پەشێوە، كە لە رۆژانی ٢٠,٩,١٩٩٧ لە شاری بەرلین و ١١,١٢,١٩٩٧ دا لە كۆپنهاگن رێكخراوی خوێندكارانی سۆسیالیستی كورد ـ سۆكسە بۆیان ساز كرد بوو.

"هەروەها زیاتر ئەو بەرهەمانەی بەسەركردۆتەوە كە لەو دوو كۆڕەدا پێشكەشكراون بە ناوی <براكوژی>. دەنا بە تێروتەسەلی هەموو شیعرەكانی دژی براكوژی شاعیری نەگرتۆتە خۆی".

" ئەو ووتانەی شاعیر كە خراونەتە دوو كەوانەی { } وە لە دەقی ئەو چاوپێكەوتنەی MED.TV- بەرنامەی كاروانی ئێوارەی رۆژی ٢٠,١٢,١٩٩٧ كە لەگەڵ شاعیردا كراوە وەرگیراون. شیعرەكانیش لە ژمارە ٢٤ و ٢٥ ١٩٩٧ ی گۆڤاری " خویندكاری كورد" و دوو كۆڕی ناهوبراوەوە وەرگیراون.

" بەكریگیراوی ئایدۆلۆژییەكان سەردەمانێک شیعرەكانی (دوانزە وانە بۆ منداڵان) ی پەشێو، ئەو شاكارە شیعرانەیان بە ژەنگی شمشاڵ و هەنگوینی تاڵ دادایە قەڵەم".

"دوا سوكایەتی و قەشمەرجاڕی لە نووسینی كوردیدا ئەو ووتارەیە كە لە رۆژنامەی بەناو "ئاڵای ئازادی" دا بڵاوكراوەتەوە. هەموو بنكە و سەركردایەتی ئەو "تجمع"ە كە مەگەر هەر خۆیان بزانن كێ قورمیشیان دەكات"!؟ خۆیان گووشیوە بە ناوی <نەهرۆ هەینی > ناوێكەوە ژەهراوی بوغز و قینیان بە پەشێو و كوردایەتیدا هەڵڕشتووە. ئەو كارە نامەسئولانە هەر بە ناونیشانەكەیدا دەزانرێ چەند هەرزانفرۆش كراوە. سیفەتی مرۆ و دەستە و تاقمی چەواشەكەر و بەزیوە، لە پێناوی مەرامی گڵاوی سیاسی و مشتێ تمەنی چــڵــكنــدا.